

Az építészetről mindenkinek van véleménye, ismerete viszont annál csekélyebb. Hogy mennyire sikerült a Holnap kiadónak Az építészet mesterei sorozat egyre bővülő kötetei nyomán változtatni ezen – induláskor ugyanis ez volt a cél –, nem tudom, mindenesetre a most megjelent Lajta Béla monográfia, jó marketinggel megtámogatva abszolút alkalmas lesz erre. Nem véletlenül. Gerle János és Csáki Tamás közös munkája hosszú és alapos kutatómunka eredménye, fájdalom, hogy Gerle már nem élhette meg a könyv megjelenését. Lajta életműve pályáve miatt különösen érdekes, hiszen rövid, mindössze másfél évtized alatt – folyamatosan vizsgálva az aktuális nemzetközi stílusirányzatokat, valamint a magyar népi építészetet – a historizmustól egészen az expresszionista funkcionalizmusig jut el. Továbbá, és a kötet erre is részletesen kitér, elsőként újítója lesz az temető-művészetnek. Szöveg és információerős kötet született, bizonyára a mérlegelés kérdése volt, hogy az írott tartal-

lomhoz képest, különösen a képek, tervek méretét tekintve illusztrációban kevésbé az. Azonban fontos megemlítenem, Csáki Tamás lelkiismeretes munkájának köszönhető, hogy 2010 óta épül a kétnyelvű (magyar-angol)

LAJTA-UNIVERZUM

Gerle János-Csáki Tamás: Lajta Béla
Holnap kiadó, Budapest, 2013

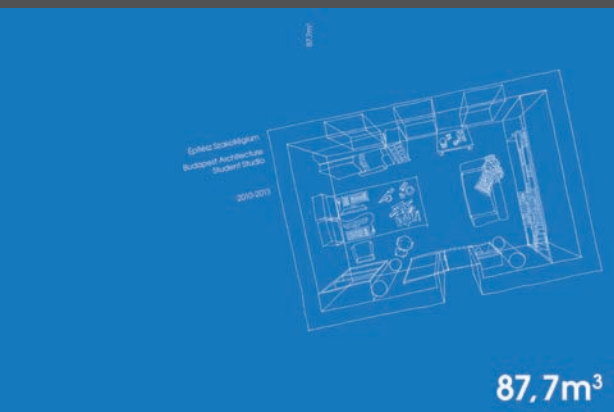
Lajta Béla Virtuális Archívum mely bővülő, óriási fotóadattárral bír. Ez is, miként a kötet hazai viszonylatban úttörő vállalkozások.

MSz

5/5 ●●●●●

MI AZ ÉPÍTÉS SZAKKOLLÉGIUM?

87,7 m³ (főszerk. Tóth Katalin) BMGE Építész Szakkollégium, 2013 (megjelent: 300 példányban)

Különleges szakmai és művészeti események, belső terjesztésű irkafűzött periodika, a Bercsényi 2830, adják azt a szilárd alapot, amelyen 1963 óta épül az Építész Szakkollégium (ÉSZ) hallgatói lelkesedéssel, kreativitással formálódó intézménye. Három év (2010-13) eseménytörténete a tavaly év végén megjelent, letisztult grafikával kivitelezett 87,7 m³ kiadvány. Frappáns, okosan választott címe az ÉSZ műtermének méretére utal, arra térre, ahol bizonyára a Karon belül a legnagyobb az 1 m³-re jutó építész gondolat és tett. Országos és nemzetközi kapcsolatok nyomán, hangsúlyozottan intermedialis térben született elmélet és gyakorlatorientált projektek – köztük,

mintegy a Bercsényi 2830 hagyományát folytató Strike magazin születésének – pillanatai, régi szakkollégisták visszaemlékezései egyaránt helyet kaptak e kötetben. Szövegek és képek irigylésre méltóan sziporkázó, autonóm közegnek mutatják az ÉSZ-t, gazdag hagyományokkal rendelkezőt (utóbbira különösen az interjúk erősítenek rá). Egyéb felsőfokú, művészeti intézmények felé példamutató, belső terjesztésű kiadvány. Egy-egy példány talán még fellelhető az egyetem falain kívül a FUGA-ban, a Rögton jövő! Projekt galériában. + hamarosan online-is lapozható lesz.

MSz

5/5 ●●●●●

MOZGÁSBAN

Ildelfonso Cerdà (ford. Farkas Ildikó, Bajnai László, Ernhöffer Mónika): Az urbanizáció általános elmélete, Scolar, Budapest, 2013.

A spanyol építész és teoretikus, Cerdà az urbanizáció elméletét megteremtő, 1867-ben megjelent kétkötetes, egyenként 800 oldalas munkája rövidített, kivonatos formában került a magyar olvasó elé. A kötet, szerzője szándéka szerint az urbanisztika tudományterületének alapjait fektette le, mégis csak lappangó hatást váltott ki a szakmabeliek között. A pozitivistá gondolkodásra és módszertanra alapozott, hatalmas elméleti és gyakorlati tudásanyagot felvonultató alapmű felfedezése nemcsak a következetes a társadalmi egyenlőséget hirdető szemlélete miatt korszerű a 21. században, hanem lényeges állomást jelent a környezethez és a tervezéshez kap-

csolódó eszmetörténetben is. Emberiség történetét az urbanizáció történetével azonosítja és a társadalom tökéletesedését annak térbeli kivetülésének jobbítása függvényében képzelel el. A tökéletesség nála fejlődés, azaz konkrét beavatkozások sorozatának láncolata, amely tudatos és átgondolt terv szerint megy végbe. Cerdà urbanisztikai elképzeléseinek nagy újítása a közlekedési utak és telektömbök koncepciójában rejlik. Vagyis a megkönnyített és dinamikus mozgás, mint a város jellegzetes vonása kerül gondolatainak középpontjába, amely manapság még mindig aktuális problémája világszerte a városi fejlődésnek.

Uhl Gabriella

5/5 ●●●●●

VIGYÁZAT! TÖRÉKENY!

Egy város entrópiája
szerző: Uhl Gabriella

Cyprien Gaillard: Az arany és tükrök városai, 2009, 16 mm-es film, 8' 52" (állókép); fotó: a művész és Sprüth Magers, Berlin/London engedélyével; Mücsarnok

Az entrópia mint tudományos szakkifejezés az atomok rendezetlen mozgásának mértékét határozza meg, valamint az energia átalakulási képességének jellemzője. A kiállításban szereplő videó-munkák a rend és rendezetlenség ellentétes, ám egymást dialektikusan átszövő fogalmát járják körül. Míg a középkori városok rendezetlen térszerkezetükkel, átláthatatlan társadalmi viszonyrendszerükkel, és éppen ebből adódó szabadságukkal jellemezhetők, addig a felvilágosodás szellemiségétől áthatva kezdtek hozzá a nagyszabású várostervezé-

seknek és rendezéseknek, hogy a hagyományos településszerkezet megbontva, élhetőbb, tisztább, rendezettebb környezetet teremtsenek az ott élők számára. A kissé utópisztikus elképzelések hívei úgy gondolták, hogy a tisztább térstruktúra megteremtéséből egyenesen következik majd az ott élő emberek morális megújulása is. A Stoschek gyűjtemény anyagából válogatott alkotások azonban éppen ennek az ellenkezőjéről árulkodnak. Egyrészt megmutatják, hogy a városba költözés remélt jóléte még a 20. század végén és a 21. század

elején is vezérli az embereket, olyan élethetetlen külvárosok, nyomornegyedek kialakítására, újra és újra birtokbavételére kényszerítve őket, amelyek létükkel és megjelenésükkel radikálisan megkérdőjelezzik a ragyogás és csillogás nagyszerű üvegpalatáit, plázáit, közlekedési vívmányait. Kifejezetten olyan videókat válogattak össze, amelyek a városi periféria életét dokumentálják, a mesterségesen kialakított rend következményeit tárják fel. Cyprien Gaillard Gyesznyanszkij rajon című alkotása a rideg betonépületekbe, mesterségesen képzett lakónegyedekbe

Clemens von Wedemeyer: *Das Bildermuseum brennt* (Lángoló múzeum), 2004-2005, háromcsatornás videóinstalláció 27' (állókép); fotó: a művész és a Galerie Jocelyn Wolff, Párizs engedélyével; Műcsarnok

Cao Fei: *A jövőm nem egy álom*, 2006, videó 20' (állókép); fotó (részlet): a művész és a Vitamin Creative Space, Kuangcsou engedélyével; Műcsarnok

kényszerített emberek erőszakos reakcióit mutatja be. Topográfiailag független, hogy éppen Belgrádban, Szentpétervárott, Párizsban vagy Kijevben vagyunk, a fullasztó építészeti környezet és a társadalmi kiszolgáltatottságra adott agresszív válasz mindenhol ugyanaz. A tehetetlenség, a megalázottság és a lecsúszás konkrét és szimbolikus képe jelentkezik *Francis Alys* Próba-sorozatában, a felesleges és hiábavaló mozgással teremtve meg a bódéváros szélének reménytelen helyzetét. A kivetettek és perifériákra vetettek városi életének bemutatása köti egybe a műveket. Járjunk akár Nápolyban, New Yorkban mindenütt velük találkozunk. *Tobias Zielony* *Le Vele di Scampi* 7000 fotográfiát filmszerűen egybevonó sorozata nem a turisták által csodált Nápolyba kalauzol, nem a romantikus zezzugos utcák történetét meséli, hanem egy a környezettől idegen betonkomplexum életébe és haldoklásába tekintünk bele. Haldoklik morális értelemben, hiszen lakói, ahogy életüket, úgy magát az épületet is elhanyagolják. Nem rendezett lakássá, hanem büntanyává alakítják, az egyébként térszervezési szempontból átgondolt, bonyolult házat. *Matta-Clark* *Városforgácsok* és *Tűzgyermek* című munkáiban még

azt a lepattant New Yorkot tárja elénk, amelyet inkább irodalmi alkotásokból és kevésbé vizuális munkákból ismerünk. Mintha ebben a tekintetben a literatúra szókimondóbb lett volna a szemérmesebb fotóval, filmmel szemben, illetve az építészeti remek nagyszerű látványa mindig is elcsavarta a vizuális művészek fejét a felhőkarcolók árnyékában élő reménytelen, kivetett emberekről. Erős pillanatképeken vagy pontosabban felvételeken keresztül látjuk az alkotásokon a 20. század második felének városi jelenségeit, ha tetszik entrópiáját, amely azt a dinamikus épülés-lebomlás folyamatot jellemzi, amely a város szövetén állandóan és folyamatosan végbe megy. Míg a jól szervezett, és átgondolt kialakítások mentén szerveződő belső mag állandó, addig a külvárosok folyamatos foszlásban vannak, pontosabban silány minőségű építettségük hamar lebomlik és átalakul az időben. Ezeket a jelenségeket figyelhetjük meg a félmúlt európai-amerikai történetében, hogy eljussunk az urbanizáció 21. századi legnagyobb kihívásához és problémájához: Kínába. A *Cao Fei* fiatal kínai művésznek szentelt terek úgy érzékelteik a város problémáját, hogy annak képe csak animációban jelenik meg. *Cao Fei* sze-

rint a város a globális termelést segítő gyárral jellemezhető. lakói, akik egyben kiszolgálói is az ipari termelésnek, a komputer vezérelte szállítószalagokon készülő tárgyakhoz hasonlatosak, programozott, egyszerű és unalmas életet élnek, amelynek semmi köze a szabadsághoz. A városi világhoz kötődő mítoszokból semmit nem ismernek, nyomorúságos, beszorított zugokban élnek és robotolnak. A modern kínai város inkább rokona a redisztribúciós keleti rendszereknek, mint az európai értelemben vett városnak. A tradicionális városi lét kényelme a számítógépes játékok figuráit idéző filmben (*i.Mirror*) illetve atmoszférájában és *Chaplin* *Modern idők* című moziját idéző *RMB Város* animációs filmben, mint túldimenzionált, mindent agyonnyomó gépekben jelenik meg a válogatásban. Az *Egy város entrópiája* kiállítás szomorú negatív utópia, fanyar és tanulságos gondolatokkal.

(A tárlat, amely 2013. november 22 - 2014. február 23. között látható a Műcsarnokban, az intézmény és a 2007 óta nyilvános *Julia Stoschek Collection* magángyűjtemény szakmai stábjának közös munkája.)

